

ТОПОСИ НА МЕСТНОТО ЗНАНИЕ

Едва ли има смисъл да се поставя въпросът за наличието на съотносимост между наименованията на местностите и битуващата културно-историческа информация. По-скоро е необходимо и важно да се разкрие степента на тази съотносимост и функцията на топонимията, от една страна, като своеобразно депо за съхраняване на тази информация, но и като динамичен продуциращ фактор в нейното възпроизвеждане, от друга страна. И още нещо съществено – да се проследи активното участие на топонимията в усвояването на етническото пространство (Калоянов 1989: 75; 1991: 168) и организацията на културното пространство.

Предвид динамиката на изграждане на наименованията в езиков и в културен аспект съществува своеобразно напластяване и надграждане в зависимост от конкретната историческа ситуация и адекватния топосен рефлекс в нея. Иде реч за овладяването на пространството и неговото осмисляне чрез принципите на собствения светоглед на всяка общност – селищна, етническа, религиозна. В тези принципи са втъкани наследените знания, съхранени и пренесени в пространството, за неговото усвояване. В тях са всички наследени и съхранени трудови и обредни практики, подчиняващи и подчинени на всяка конкретна географска среда и на стремежа за превръщането ѝ в културно пространство – сиреч, потребното култивиране на природното, превръщането на профанното в културно.

Природните дадености „говорят“ с езика на онези, които общуват с тях, и „функционират“ съобразно конкретните им потребности. Или, казано иначе, те са осмисляни съгласно своите представи, както са моделирани и практически, за да отговорят на тези потребности.

Може да се каже, че в този процес е налице определена цикличност, повтаряемост и иновиране, ярко проявени в топонимичната система.

В голяма степен това се осъществява чрез модела на фолклорната история (Живков 1981: 118–126). и особено на онази част от нея, която е интерпретирана в легенди и предания. И това е съвсем логично, като се има предвид мястото и ролята им в системата на наративите (Живков 1981: 163). В едните при създаването на топонимите доминира представата за света, а при другите основно ядро е конкретното местно знание с функцията му на народна история (Живков 1981: 160). Във всички случаи те са част от стройна ценностна система, фриволното вмешателство в която е обречено.

Както всичко, превърнало се в устойчив елемент на културната система, така и създаването и утвърждаването на топонимията е дълъг динамичен процес със закодирана информация от всеки етап в него, превръщащ топоса в културен текст. Неговата многоаспектност предоставя възможност за различен подход

